

Til Kulturdepartementet

ARKIVFORBUNDETS INNSPILL TIL MUSEUMSMELDINGEN

Arkivforbundet har 120 medlemmer, og drøyt 40 av disse er museer. Dette er et uttrykk for at mange museer arbeider med arkiv. Ca 25 % av den samlede bestanden av historiske arkiv fra private arkivskapere (personer, organisasjoner og bedrifter) bevares og forvaltes av museer. For å legge til rette for forsvarlig forvaltning og utvikling er det derfor viktig at en statlig museumsmelding også formulerer status, utviklingsbehov og politikk for arbeidet med privatarkiv i museene. Vårt fokus i dette innspillet til museumsmeldingen er arkivfaglig.

Det er viktig at museumsmeldingens formuleringer om privatarkiv i museene er i samsvar med Risarkivarens policy for utvikling av området og anvendelsen av støtteordningen for privatarkiv. Vi legger til grunn at føringene i museumsmeldingene blir avklart med Riksarkivaren som sektoransvarlig.

Vi minner igjen om den ulempen det innebærer for arkivfeltet at det ikke finnes noen nasjonal sektorstrategi på området. Også for å få etablert systematikk og helhet for museenes arbeid med privatarkiv ville en nasjonal sektorstrategi være av avgjørende betydning. Vi ber om at det legges vekt på å starte arbeidet med nasjonal sektorstrategi for arkiv i 2020.

Behov for gode rammevilkår for privatarkiv i museer

For Arkivforbundet er det viktig at det er gode magasiner i museene som arbeider med arkiv, med tilstrekkelig kapasitet og tilfredsstillende bevaringsforhold. Det er også viktig at museumspersonale som arbeider med arkiv har en god arkivfaglig kompetanse. Museer som skal arbeide med privatarkiv må være i stand til å håndtere oppgaven både strategisk, faglig og med tanke på infrastruktur.

Som nevnt forvaltes om lag en fjerdedel av alt bevart privatarkivmateriale i Norge i museene (jmf. Arkivstatistikken 2018). Dette bør forplikte museene og museumssektoren, og det er viktig at det er tilgjengelige ressurser til at det kan forvaltes og formidles på en faglig riktig måte. Dette innebærer blant annet at arkivmaterialet bør gjøres tilgjengelig for bruk for et allminnelig publikum, og dette igjen forutsetter personale og kompetanse til veiledning i fremfinning og bruk av materialet. Arkivmaterialet er videre en viktig del av museenes kildemateriale til eget bruk, bl.a. til forskning, som har økt fokus i museumssektoren.

EUs personvernforordning GDPR har ført til strengere krav til forvaltning av personopplysninger i arkiv. Arkivfaglig kompetanse og oppmerksomhet omkring langtidsbevaring og lovlig tilgjengeliggjøring, vil bli dermed bli enda viktigere i tiden fremover, og museer som bevarer arkiv må istandsettes til å møte også disse kravene.

Noen museer har valgt ikke å arbeide med arkiv som en del av sine samlinger. En slik vurdering bør likevel ses opp mot regionale bevaringsplaner for arkiv utarbeidet i samarbeid med de fylkeskoordinerende institusjonene i privatarkivarbeidet (oppnevnt av Riksarkivaren), slik at en er

sikret at det i hvert distrikt/region er arkiv- eller museumsinstitusjoner som tar ansvaret for det lokale/regionale privatarkivarbeidet.

Arkivforbundets erfaring er at flere museer har prioritert satsingen på privatarkivarbeid de senere årene, der arbeidet blir utført på en arkivfaglig langt mer forsvarlig måte enn tidligere. Dette er et direkte utslag av at også museer har fått muligheten til søke om Riksarkivarens prosjekt- og utviklingsmidler for arkiv, og da særlig de midlene som er øremerket til privatarkiv. Flere av de prosjektene som er satt i gang i museene i de senere år ville ikke blitt gjennomført om det ikke var for disse midlene. Dette viser viktigheten av tilgjengelige prosjekt- og utviklingsmidler.

Privatarkivarbeid er ikke en lovpålagt oppgave for museene. For at den positive utviklingen gjeldende privatarkivarbeidet i sektoren skal fortsette, mener Arkivforbundet derfor at det er viktig ikke bare å sikre de eksisterende støtteordningene, men også å øke omfanget av dem. I et nytt regionalt landskap med nye ansvarsområder, kunne det videre være en forventning at fylkeskommunene gikk inn med finansiering, når et tiltak fikk midler gjennom prosjekt- og utviklingsmidlene.

Digitalisering - finansiering av for- og etterarbeid i museene

Arkivforbundet er svært positive til at det nå satses tungt på digitalisering av kulturarven. Dette gjelder for det første den omfattende bevilgningen til digitalisering av materiale i abm-sektoren i Nasjonalbiblioteket i Mo. Videre vil bevilgningen til Riksarkivet til utvikling av fellesløsning for lagring og publisering av digitalt arkivmateriale, *Digitalarkivet*, være helt sentral.

For at museene skal kunne benytte seg av denne tilretteleggingen for digitalisering med Nasjonalbiblioteket og Arkivverket som nasjonale hovedaktører, må det også tilføres ressurser til museumssektoren. Dette for å sikre nødvendig gjennomgang av arkivmaterialet i forkant av selve digitaliseringen, samt etterarbeid med metadata, publisering og formidling av materialet digitalt i ettertid. Uten dette kan materialet ikke digitaliseres og formidles og museenes materiale vil ikke kunne omfattes av satsingen.

Tilgang til nasjonale fellesløsninger for langtidsbevaring

Arkivstatistikken 2018 viser at det da ble forvaltet 260 uttrekk fra digitalt skapte arkiv etter private arkivskapere i norske bevaringsinstitusjoner. 141 av disse uttrekkene ble forvaltet i museene. Det er en stor utfordring at svært mange bevaringsverdige privatarkiv ligger på media som er krevende å håndtere, som harddisker, minnepinner, CDer og disketter, og at de har ulike dataformater og programvare. Skal også denne dokumentasjonen bli tatt vare på må den overføres til format og medier som er egnet og godkjent for langtidslagring. Om ikke forvirrer materialet. Dette er svært ressurs- og kompetansekrevende arbeid, som vil lettes gjennom tilgjengelige fellestjenester som også museene kan benytte. Det er svært viktig at den digitaliseringssatsingen som nå har tilfalt Arkivverket og Nasjonalbiblioteket, også har kapasitet og løsninger for å forvalte og tilgjengeliggjøre digitalt privatarkivmateriale, også fra museene.

I forbindelse med disse satsingene er det også behov for å arbeide med en helhetlig arkitektur. Prosesser og infrastruktur for skanning av materialet i Mo i Rana må henge sammen med Arkivverkets infrastruktur for lagring og tilgjengeliggjøring. Videre må det ses på sammenhenger mellom Digitalt museum og Digitalarkivet, for eksempel når det gjelder museenes arbeid med digitalisering av kulturhistorisk fotograf fra arkiv.

Vi forutsetter at det etableres dialog mellom Arkivverket, Nasjonalbiblioteket og Kulturrådet som sektoransvarlige for å sikre god sammenheng i tjenester og arkitektur, samt et tilbud som dekker behov i alle tre sektorer.

Med vennlig hilsen

Ranveig Gausdal

styreleder